

Առաքինի ու Քաղաքակիրթ պատանի : (Տես երես 97)

ԻԲ

Արտարկագործել զկամս :

Ի՞նչ անգամուն որ յանցանք մը ը-
րիր, ինչպիսի քաղաքացար ու հրչափ վեր-
ջէն խիղճդ զարկաւ : () Ե որ անհոգ
եղար, վայ քեզի . ան առջի սխալմունքդ
քեզի ուրիշ մըն ալ ընելու պատճառ ե-
ղաւ . փոխանակ զի թէ որ այսօր բարի
գործք մը ընես ներսէդ կը մղուիս ու-
րիշ մըն ալ ընելու, և ան դժուարու-
թիւնն որ այսօր կը զգաս բարի գործք
մը ընելու ատեն, վաղը չես զգար
թէ որ այսօր ընես : Եսպէս նաև
կամքն ալ կը թուեամք կը լաւնայ .
եթէ մէկը տեսնաս որ աղէկ է՝ կը վըս-
տահիս իրեն, յուսալով որ միշտ անանկ
աղէկ մարդ պիտի մնայ : Եւ քանի
թիւնն ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ վար-
ժութիւն մը միշտ աղէկ ընելու . և ով
որ ինքզինքը կը վարժեցնէ առաքինի
ու քաղաքակիրթ է :

Ուրեմն ես ալ որ կ'ուզեմ առաքինի
ու քաղաքակիրթ մարդ մը ըլլալ, ինչ
պէտք է ընեմ :

Իհաւասիկ .

Ա . Օ գայարանքներդ սանձէ : Եւ
մինը նիւթեղէն արարած մըն է, հողէն
կ'ըլլայ ու հող պիտի դառնայ, և դուն
ինչպէս կրնաս հաւանիլ որ ինքը հո-
գոյն տիրէ որ անմահ է և պատկեր
Իստուծոյ . ուրեմն միայն զգայարանաց
հաճոյիցը համար ամենեւին բան մը
պէտք չէ որ ընես, հապա միշտ նայէ
որ ըրածդ արդեօք պարտուցդ ու վախ-
ճանիդ համեմատ է թէ չէ : () Գտա-
կար է երբեմն օրինաւոր ու անմեղ բա-
ներէ ալ հրաժարիլ, որպէս զի առաքի-
նութեան հրամայածին, այսինքն է, ըզ-
մեզ զրկելու վարժինք, ինչ որ կարօ-
տութեան մէջ կը ստիպուինք ընելու :

Բ . Եւ միշտ զբաղմունք մը ունեցիր,
վասն զի ծառայութեանը հայր է ախարի :

Գ . Իստ պատահման և ըստ հաճոյից
մի գործեր, և ոչ իսկ առանց լաւ ուշ-
դնելու թէ արդեօք այս գործս արդար

ու աղէկ է թէ չէ . ուստի խղճմտանքիդ հարցուր թէ աս ըրածէս ինչ հետեանք կրնայ ելլալ թէ ինծի և թէ ուրիշներուն նկատմամբ . և թէ ինչպէս կ'երևար քեզի թէ որ ուրիշ մը նոյն բանն ընէր , ու ինչ կ'ըլլար թէ որ ամէնքը նոյնպէս ընէին : Արեւելքի իմաստուն թագաւորներէն մէկը լեցուն քսակով ոսկի պարգևեց այն իմաստունին՝ որ աս խրատը իրեն տուաւ թէ , Բան ճշ ամենեւին մի ընէր առանց նախ աւոր հետեանքը լաւ ճշ կշռելու :

Դ . Ստէպ քննէ զքեզ , և ոչ միայն պարզ ըրածդ , այլ նաև ինչ պատճառաւ ընելդ ալ : Այրէկ աղքատի մը ողորմութիւն տուիր , աղէկ է . բայց մոռճելով որ տեսնողներ կան ու պիտի գովեն զքեզ :

Ե . Թիւ որ վրադ հակամիտութիւն մը կը տեսնաս դէպ 'ի առ չարն , ջանա՛ հակառակ առաքինութիւններով անոր յաղթելու : Արտեսնաս որ հպարտ ես . խոնարհութեւ վարժեցուր զքեզ . թէ որ ենթակայ ես շատ սուտ խօսելու , ջանա՛ որ ամենէն չնչին բաներու մէջ ալ կարդէ դուրս անկեղծութիւն մը բանեցնես . մէկու մը դէմատելութիւն մը կը զգաս , քովը մօտեցիր , խօսէ ու բարեգործութիւն ըրէ : Ամենայն կերպով փախիր այն առիթներէն որ զքեզ աւելի դիւրաւ կրնան խոտորեցնել քու աղէկութենէդ . ու մի ըսեր թէ այս կամ այն հակամիտութեանս չեմ կրնար յաղթել , աս փորձութեանս դէմ չեմ կրնար կենալ , չեմ կրնար իմին խառնուածքիս յաղթել : Ամէն բան կրնաս ընել , միայն թէ կամք ունենաս :

Զ . Ասա՛ ընդ ա՛մ կենակցիս և ասացից թէ « րդիսի ո՞ր էցես : Առածիս իմաստն է թէ ինչպէս խօսակցութեան մէջ աւելի անոնց ո՞՞ն ու եղանակը կը բանեցընենք որոնց հետ որ ստէպ կը խօսակցինք , նոյնպէս նաև ուրիշ բաներու մէջն ալ այն մարդկանց կը հետեւինք որոնց հետ որ ստէպ կը կենակցինք : Արեւմտ գէշերէն փախիր , աղէկներուն 'ի խնդիր եղիր ու անոնց հետ կենակցէ ,

այս կերպով կրնաս ինքզինքդ ուղղել ու բարի անուն ստանալ . Ասի կտոր մը գտայ որ անուշ կը հոտէր . արդեօք ուրիշ տեսակ կաւ մըն էր ասիկայ . չէ , այլ վարդենեաց մէջ կեցեր էր :

Է . Աղէկներուն օրինակը կը ստիպէ զքեզ որ իրենց նմանիս . հակառակէն փախիր : Այստիւ դատէ քու ըրածներդ , իսկ ուրիշներունը բարեսրտութեամբ :

Ը . Արոյական գրեանք կարդա , և մասնաւորապէս երեւելի մարդկանց վարքերն ու պատմութիւնները . մի և նոյն դիպուածներն անձիդ յարմարցուր՝ որով առաջուց փորձ կ'ըլլաս , ու իրենց ըրածներէն սովրէ վեհանձն գործոց վրայ զարմանալ , առաքինիները սիրել : Այս գրքերը կերակուրի պէս են . շատ ուտելը աղէկ չէ , հապա լաւ մարսել պէտք է :

Թ . Յիշէ որ միշտ Աստուած զքեզ կը տեսնայ , որուն քիչ ատենէն հաշիւ պիտի տաս ամէն գործոցդ և ամէն մտածութեանցդ :

Ժ . Ասոնք են կամքերնիս ուղղադատ պահելու համար պէտք եղած նախազգուշութիւնները . բայց դժբաղդաբար թէ որ մեղանչես , ինչ պէտք է որ ընես : Առաջոյն դեղը զղջալն է և առաջագրել որ մէյմ'ալ նոյն սխալանաց մէջ չիյնաս . պակասութեանդ հակառակ աղէկութիւններ գործէ և ըրածներուդ գէշ հետեանքներուն դարման ջանա ընել : Թիւ որ ուրիշն ընչիցը փնաս հասուցիր , ոչ միայն եղած փնասը հատուցանես՝ այլ նաև վաստրկելու դուռ մը բաց իրեն . մէկուն վրայ գէշ խօսեցար , ջանա՛ չէ թէ միայն իր վրայ լաւ խօսելու՝ այլ ուրիշ ո՛ր և իցէ մարդու վրայ ալ ըլլայ : Արմինդ մեղօք արատաւորեցիր , քու պատիւդ մէյմը մոռճէ , և առաջագրէ առաքինութեան մէջ այնպէս զարգանալ՝ որչափ որ չար ախարովդ զքեզ նուաստացուցիր : Այրանի քեզի որ այնպիսի կրօնքի մը մէջ ծնած ես որ չէ թէ միայն անմեղը կ'օրհնէ , այլ և ապաշխարող մեղաւորին ալ թուերը բացած կը սպասէ և կ'ընդունի զինքը , երբ կը տեսնայ որ իր

յանցանքը խոստովանելով թողութիւն
կը խնդրէ :

ԻԳ.

Աստուծոյ զայն : — Այսպէս
սով կը կատարելագործես մարմինդ ,
միտքդ ու կամքդ . այլ աս միայն բա-
ւական չէ , հապա զուրիշներն ալ կա-
տարելագործելու փոյթ պիտի ունե-
նաս : Արեւմտեան ամենայն կերպով պիտի
զգուշանաս այն ամէն բաներէն որ ըն-
կերթից ցաւ կամ վնաս և կամ հիւան-
դութիւն մը կրնան պատճառել . լաւ
ու օգտակար խորհուրդներ տուր ա-
նոնց որ կարօտ են . իսկ բարի օրինակ
ամենուն : Ղաւթարակութեան տա-
րածութիւնն նպաստէ , զուրիշը մի տհա-
ճեցըներ , այլ ընդհակառակն ուրախա-
ցուր . ո՞վ որ առաքինութեան մէջ կը
դեղէն՝ զինքը քաջալերէ , պակասու-
թեան մը մէջ սահողը սիրողաբար ուղ-
ղէ , և քու դժկամակութիւնդ ցըցուր
ախտաւորներուն դէմ : Աշտադնեալ-
ները միսթարէ բարի գործքերով , եթէ
կրնաս , ապա թէ ոչ գոնէ խօսքով .
այսպէս ընելով ամէնքն ալ կ'ըսեն , թէ
Աստուծոյ ու Գաղատիի ճարտէր :

ԻԴ.

Իրաւունք և պարտք սեպհականու-
թեան :

Բայց ինչպէս կրնայի ես իմ վիճակս
լաւցընել թէ որ տէր չըլլայի իմ անձիս ,
ու զաժիս պէս տնօրինելու իր վրայ . ինչ-
պէս կրնայի ապրիլ առանց յատուկ բան
մը ունենալու . ինչ ախորժ կրնայի ունե-
նալ ոչխար արածելու , երկիր մշակելու՝
երբ ուրիշներն անոնց պտուղը ինծմէ
յափրշտակէին . ինչպէս ընկերութեան
մը մէջ սիրով կրնայի կենալ թէ որ
յարգ ու պատիւ մը չունենայի . մարմի-
նը իմն է , աս կարասիքն իմն են , պա-
տիւն իմն է . և այս է որ կ'ըսուի Իր-
աւունք սեպհականութեան , և ամենուն
դարտքն է ունեցածնին լաւ գործածել
և մեծարել յայլ վնոյն :

ԻԵ.

Այսպէս Գաղատիի Գրքի Գլուխ Գ : —
Արեւմտեան ոչ որ զիս կրնայ ստիպել որ լոկ
իրեն հաճոյիցը համեմատ ծառայութի
մը ընեմ ընդդէմ կամացս և տուժիւք
հանդերձ . դարձեալ ոչ որ կրնայ ան-
պատճառ տեղ զիս բռնել փակել , կամ
մարմնոյս վնաս մը հասցընել , և ոչ ըստ
իրեն հաճոյիցն և դիւրութեանը հա-
մար անբան անասունի մը պէս ծա-
ռայեցնել . միթէ Աստուած զամէնքնիս
ալ հաւասար չէ՞ ստեղծած : Բայց ես
մարմնոյս վրայ ունեցած իշխանութիւնս
կը զեղծանիմ՝ թէ որ առողջութեանս
և կենացս վնասակար բաներ ընեմ ,
գիտնալով որ աս իրաւունքը ինծի տը-
րուած է միայն , իմ և ուրիշներուն բա-
րւոյն համար :

ԻԶ.

Այսպէս Գաղատիի Գլուխ Գ : —
Եթէ մէկը յարգի ու մեծարելի է ու-
րիշներուն առջին , անով խիստ շատ հա-
ճոյք և իրական օգուտներ կրնայ ձեռք
ձգել . եթէ դուն զուրիշը զրպարտես ,
գիտցիր որ գող ես ու կը յափրշտակես
իր հանգիստն ու վաստակը : Բոլոր պա-
տիւդ մտածէ , յիշէ որ բնութեամբ ա-
մենուն հաւասար ես . մտածելուդ և
գործելուդ մէջ պատուաւոր համարձա-
կութիւն մը պէտք է ունենաս՝ բայց ա-
ռանց հպարտութեան՝ որով զայլս նա-
խատելով զքեզ ատելի կ'ընես . ինչպէս
դարձեալ հեռու պիտի կենաս վատա-
սրբութեան որ վատահոգութիւն չունե-
նալովդ քու անձիդ վրայ , չթողուր եր-
բէք որ արժանավայել բան մը մտածես
կամ գործես : Արիշներուն համարումն
ու մեծարանքը ստացիր և պահէ , այլ
առաքինութեամբ և իմաստութեամբ ,
և ոչ եթէ ծուռումուռ ճամբաներով ,
կամ ուրիշները վար զարնելով և կամ
շողորթութեամբ : Արժենկոտութենէ
այսինքն քու արդեանցդ վրայ սոնքալէն
զգուշացիր . վասն զի իրօք արդիւնք

ունեցողը խոնարհ կ'ըլլայ . դուն քու պարծենալովդ կը ստիպես որ ուրիշները զքեզ արհամարհեն . բայց ամէն բանէ աւելի փախիր լիրբ անձնագովութենէ , այսինքն է ունեցած արդիւնքէդ վեր զքեզ գովելէն . գիտէս ինչ բանի պէտք է փափաքիս . առաքինի ու քաղաքա- կիրթ անձի մը համբաւ ստանալու : Ստտի ու որ այս մասիս մէջ ուրիշի վրայ մուր մը կը քսէ , եթէ առանց պատճառի կ'ընէ այս բանս՝ ըսել է թէ անզգամ զրպարտիչ մի է . իսկ թէ ըսա- ծը հիմ մը ունի , բայց հարկ մը չկայ ը- սելու , ըսել է թէ ցած չարախօս մի է :

Պատիւը տղայութեան կը նմանի , մէյմ' որ կորսուի՝ ալ չես կրնար նորէն ձեռք ձգել : Սերեմն ամենայն նախան- ձայուգութեամբ պէտք է որ պատուոյս վրայ հսկեմ , և անանկ բան մը չգոր- ծեմ որ կրնայ կորսուիլ . ուրիշի վրայ չարախօսելէն առաջ պէտք է լաւ մտա- ծեմ , վասն զի որչափ որ դիւրին է ֆնա- սելը , այնչափ ալ դժուարին է եղած ֆնասուն դարման տանիլը . ինչ բարի բան որ ուրիշներուն վրայ լսեմ՝ յօժարու- թեամբ պէտք է որ հաւատամ , իսկ թէ չար լսեմ , պէտք չէ որ մէկէն հաւա- տամ , ինչուան որ շատ ապացոյցներ ձեռքս չունենամ , և ան ատեն ալ պէտք է որ կարեկցիմ , լռեմ և ձեռքէս եկածն ընեմ չարն արգիլելու և ուղղելու հա- մար :

ԻԷ

Սեպտեմբերի 1-ին ընկեց : — Երբ դեռ աշխարհքիս բնակիչքը սակաւաթիւ էին , ամէնքը իբրեւ ստացուածք այն- չափ տեղ միայն ունէին որչափ որ ի- րենց յատուկ օրական ապրուստին կըր- նար բաւել , և ինչ պտուղ որ երկիրը կը բերէր և որսացած կենդանիներն :

Բայց երկիրը միշտ պտուղ չբերեր և ոչ ալ միշտ կարելի է որսորդութեան ելլալ . ուստի մարդիկ հարկ սեպեցին ապրելու համար աւելի ապահով կերպ մը մտածել , որով այլ և այլ կենդանի- ներ իրենց ընտանեցուցին , ինչպէս եզ ,

ոչխար , այծ , ճագար , խոզ , հաւ , սագ , բադ , աղաւնի զորոնք ժողվեցին ու պահ- պանելով սնուցին , որպէս զի կարենան առնել անոնց կաթը , միսը , բուրդն և հաւկիթը , և ահա այս կերպով սկը- սաւ հովուական կամ նահապետական կեանքը : Բայց նեղութիւն քաշելով՝ կենդանեաց ճարակ գտնելու համար ասդին անդին թափառելէն , սկսան եր- կիր մշակել , հերկել , սերմանել , հնձել , պտուղներ հասցընել և այգիներ տնկել . ան ատեն մարդիկ հաստատուն տեղ մը կեցան , հնձածնուն մէկ մասը ձմեռուան պահել սովորեցան , տուներ կառուցին , ջրոց հոսանքներուն ընթացքը կարգա-ւորեցին և ճամբաներ բացին . և ով որ դաշտ մը հերկեր էր՝ իրաւունք ալ ունէր անոր հունձքն իրեն և իր ընտանեացը պահելու , այսինքն անոր տէր ըլլալ և մեռնելէն ետքն ալ նոյնը իրեն որդւոցը ժառանգութիւն թողուլ :

ԻԸ

Նոյեմբերի 1-ին : — Պարզ մշակութիւն միայն մարդս սեպական ընկեց տէր չըլ- լար . վասն զի՝ ի բաց առեալ քանի մը տե- սակ պտուղները , մէկալ մնացած բնու- թեան բերքերն անգործ են , այսինքն երկայն աշխատութեան կարօտ են որ զանոնք մեր պիտոյիցը համար կարե- նանք գործածել . ինչպէս օրինակի հա- մար ըսենք կանեփը որ դաշտին մէջ կը բուսնի՝ այրելէ զատ ուրիշ բանի չկըր- նար ծառայել . երբոր հասուննայ՝ մար- դիկ կը քաղեն և որպէս զի թրմի ու կակըղնայ դաշտին վրայ կը թողուն կամ ջրի մէջ կը ձգեն . ետքը երբոր ցողուն- ներն արեւուն մէջ լաւ մը կը չորնան , կը սկսին ծեծել և անանկով կեղեւ կ'իյ- նայ և կը մնան միայն թելերն առանց կեղեւի . վերջը ասիկայ կ'առնեն կը գզեն որպէս զի շիւղերն ու թանձր մասը բաժ- նուի ու բարակ և փափուկ մասը մնայ , ետքը կանայք աղեկատին վրայ կ'ողորեն ու կը մանեն . մանուէլէն վերջը ոստայ- նանկը կ'առնէ կը հիւսէ կտաւ կը շի- նէ . յետոյ ան կտաւէն սաւան և ուրիշ

որ և իցէ ճերմակեղէններ կը շինեն :

Եւ պատրաստութիւնները կամ թէ ըսենք աշխատութիւնս քիչ շատ ամէն բերքի հարկաւոր են , որուն ճարտարութիւն կ'ըսենք . և ուլ որ այսպէս կ'ընէ վարձքն ալ կ'ընդունի : Անող կանայք , ոստայնանին ու դերձակն իրենց աշխատած կանեփին վրայ սեպհականութիւն կը ստանան , հաւասար ան գեղացիին որ ցաներ ու հնձեր է :

Ի՞նչ

Եւհեայ : — Երբ ճարտարութիւն դեռ չէր զարգացած , ամէնքը ստիպուած էին ամէն բան իրենք իրենցմէ ընելու . երկիր հերկել ու մշակել եղեր է , բահ և մանգաղ պատրաստել , տներ շինելու համար փայտ կտրել ու զգեստ կարել եղեր է . վերջապէս ամէն բան : Եւ այց ասանկով մարդս չափէ դուրս կ'աշխատէր ու խիստ շատ բանի զբաղելով՝ բան մ'ալ չէր կրնար լաւ ընել . հազիւ թէ ժամանակ կը գտնար իրեն պիտոյքը լեցնելու , թող թէ արուեստից մէջ կատարելագործուելու , և աւելի քիչ՝ գիտութեանց ետեւէ ըլլալու :

Սակայն հետզհետէ շատ մարդիկ այլ և այլ արհեստներու ետեւէ եղան . մէկը երկրագործութեան , մէկալը ձեռագործի , միւս մը կերակրեղինաց , ուրիշ մը զգեստուց և ազանեղեաց , բնակարանի և իրենք զիրենք պաշտպանելու : Ասան զի ընկերութիւն մը որչափ աւելի բարկրնայ այնչափ աւելի ալ աշխատութիւնները կը բաժնուին սրով ամէնքը աւելի կը վաստրկին և աշխատութիւնն իսկ կը կատարելագործուի . որովհետեւ միշտ նոյն բանն ընելով մարդս նաեւ լաւ ընելու կը վարժի :

Եւս է մէջերնիս եղած արհեստից բազմանալուն պատճառը որ հիմա կը տեսնաս . մէկն որ արուեստ մը ունի ձեռքը՝ իրաւամբ վարձք ալ կ'ընդունի , և տարակոյս չկայ որ վաստրկածին վրայ արդարապէս իշխանութիւն ունի :

Լ

Աճառականութիւն : — Եւ զաշտս լաւ ցորեն կը բուսցնէ , քուկդ ալ խաղող . մէկ մաս մը ցորեն ես քեզի կուտամ , դուն ալ փոխադարձ գինիէդ մաս մը ինծի կուտաս որով երկուքնիս ալ թէ հաց կ'ունենանք և թէ ըմպելիք : Եւ պարտիպէն շատ մեծաքս կ'ելլայ , Գե. նուայէն ալ աղէկ ձէթ . ուստի Եւ պարտացիք մեծաքս կուտան ու Գե. նուացւոյմէ տիկ տիկ ձէթ կ'առնուն : Եւ ոչխարներուս բուրդը կը կտրեմբայց մաքրելու կերպը չգիտնալով քեզի կը յանձնեմ որ մաքրես , գգես , մանես հիւսես և երկու վերարկու շինես , մէկն ինծի՝ մէկալը քեզի :

Եւ փոխանակութիւնները վաճառականութեան ամենէն պարզ կերպերն են . դուն ալ նոյնը կ'ընէիր տղայութեանդ միջոց , երբոր խնձորդ ընկերովդ կուտայիր որպէս զի իրեն խաղալիքը քեզի տայ . հիմա խնձորին տեղ ստակ կը գործածես . վասն զի աս փոխանակութիւնները դիւրացնելու համար մարդիկ ստակը հնարեցին՝ որոնք մեծաղի կտորուանքներ են որոշեալ ծանրութեամբ , ձևով ու նշանով , որոնք իրենց չափովն ամէն աշխատութեանց և որ և իցէ նիւթի արժէքին տեղ կը բռնեն : Եւ որ ասուեղէնի կարօտութիւն ունիմ , ստակը ձեռքս կ'ելլամ վաճառականին կ'երթամ որպէս զի իրմէ գնեմ . գինը կը յարմարցնեմ և ինքն ալ ինծի կը ծախէ : Եւ թէ հարկ է որ մէկը առանց պարտեկան ըլլալու ինծի ծառայէ , շահ է իրաւանամ իրեն . ուստի ինքը կը ծառայէ ինծի , ես ալ կը վճարեմ իրեն . ասուեղէնը ծախողն և ան ծառայութիւնն ընողը իրենց առած գնոյն և վարձքին վրայ սեպհականութեան իրաւունք մը կը ստանան . թէ որ ես այն ասուին առնելէս կամ ան ծառայութիւնն ընդունելէս ետքը խոստացածս չտամ , գող կ'ըլլամ . թէ որ վաճառականը վաճառքին որպիսութեանն և արժէքին մէջ զիս խաբելու

ըլլայ՝ ըրածը գողութիւն է . դարձեալ գող է անիկայ որ ծառայողին աշխատութեան համեմատ վարձք չտար :

ԼԱ.

Լինուական արհեստք . — Ընկերութե մէջ դեռ ուրիշ պարապմունքներ ալ հարկաւոր են, ինչպէս բժիշկը զմեզ առողջացնելու համար, փաստաբանը մեր իրաւունքները պաշտպանելու համար, վարժապետը դաստիարակելու համար, քահանան հաւատոյ կարեւոր բաները սովորեցնելու համար, դատաւորը մէկուն իրաւունք ունենալը չունենալը որոշելու համար, զինուորը մեր ապահովութեան վրայ հսկելու համար, և այսպէս դեռ ուրիշ շատ զբաղմունքներ¹ . ասոնք բոլորն ալ ուրիշներուն օգտին համար չէ՞ն մի աշխատիր . ուրեմն իրաւացի է որ վարձք մը ունենան :

Կը շարունակուի :

Միլտովն :

Բազմավիպիս էջերը այս երրորդ անգամուս Միլտովնի ընծայելնիս թերեւս ոմանց զարմանալի մը երեւնայ . բայց որովհետեւ ազգերնիս քիչ ատենէն հեղինակիս անմահական ծանօթ երկասիւ

1 Ատանկ կրնանք բաժնել ան ամէն զբաղմունքները որոնցմով արհեստից և պարապմունք մէջ սեպհականութիւն մը կը ստացուի : Արհեստներն իրեք դաս կը բաժնուին :

Ա . Ասոնք որ բարեբերութեան ետեւ կ'ըլլան . զոր օրինակ . Որս , Ձկնորսութիւն , Երկրագործութիւն և հանքաբանութիւն՝ այսինքն քարերու , աղերու , գետնածուխի և մետաղաց հանելուն համար եղած աշխատութիւնները :

Բ . Պիտոյից , հանգստեան և հաճոյից համար եղած արուեստները :

Գ . Վաճառականութիւն , որուն հետ կ'իմացուին ծախելը , փոխադրութիւնն և վճարելը :

Ազնուական արհեստ կամ պարապմունք ըստուածներէն ոմանք ՚՜--ղէն , ինչպէս Կրթութիւն , Իրաւագիտութիւն , Անդաշափութիւն և հաշուագրութիւն : Ոմանք ալ ՚՜օֆնէն , ինչպէս Բժշկութիւն , Վիրաբուժութիւն , Դեղագործութիւն : Ոմանք ալ ՚՜նալէն , ինչպէս Արդարութիւն և Զինուորութիւն : Իսկ ասոնց ամենուն գերագոյն գլուխն է Կրօնքը իր պաշտօնեայներովը :

րութեանն՝ այսինքն Ղրախտ կորուսեալ Ղիւցազներգութեանն որ թարգմանութիւն մը պիտի ստանայ հայկական հին տաղաչափութեամբ՝ արդի ազգային քերթողաց երևելագոյններէն մէկու մը երկասիրութեամբը , ան պատշառաւ արժան համարեցանք որ այս թարգմանութիւնը դեռ ՚ի լոյս չընծայուած՝ հեղինակին վրայ ընդհանուր տեսութիւն մը ընենք՝ աւելի Սիլմէն հռչակաւոր քննաբանին կարծեացը հետեւելով՝ որ ինչպէս ծանօթ է ամենուն՝ իր ուղիղ և անկողմնասէր դատմանը համար շատ յարգ ունի ուսումնասիրաց առջև : Եւ որովհետեւ այս նոր թարգմանութիւնս տապաքրութեամբ լոյս տեսնալու համար դեռ քանի մը համբերատար ամսոց պէտք ունի , ան պատշառաւ ըստ պատշաճի քանի մը գեղեցիկ հատուածներ ալ մէջ կը բերենք , որով ատենէն առաջ ճաշակ մը տուած ըլլանք այս նորահիւս թարգմանութեանս՝ բանասէր և կիրթ ախորժակաց :

Հանձարը սրբնթաց ու ամեհի գետի կը նմանի որուն դիմացը որ և իցէ արգելք չկրնար ընդդիմանալ մանաւանդ երբոր հարթ ու դիւրին ընթացք մը գտնէ ձեռնտու իր աղբիւրէն անաշխատ բղխելու՝ ինչպէս է միտքը : Միլտովնի գերաթուիչ հանձարը շատ կը յարմարի այս օրինակիս , ևս առաւել երբոր ամբողջ իր կենաց ընթացքը քննենք ուշի ուշով , որովհետեւ մեծ հեղինակի մը կեանքը շատ կապակցութիւն ունի իր գրաւորական երկասիրութեանցը հետ : Միլտովն ինչպէս քաղաքական կենաց՝ այսպէս ալ իր քերթութեանցը մէջ բոլորովին նոր ասպարէզ մը բռնեց որ մեծ հանձարի նշան է՝ մանաւանդ երբոր աչք մը տանք իր Ղրախտ կորուսեալ հրաշալի Ղիւցազներգութեանն՝ որ ինչպէս յայտնի է ամենուն , նիւթոյն նորութիւնը գերազանց հանձարի մը կարօտ էր որ զայն ՚ի գործ դնէր . և ինչպէս հանթէ նոյնպէս նաև Միլտովն գերբնական և սովորականէ դուրս գէպք մը նիւթ առած են իրենց որ բոլորովին երևակայութեան կամ թէ ըսենք հան-